

'Duitsers geloven niet in rechtspopulisten'

SPD'er Thierse over rechts, verkiezingen en de DDR

Achtergrond - 31 juli 2009 - Auteur: Marja Verburg

(30 juni 2009) “Waarom we in Duitsland geen rechtspopulist als Wilders hebben?” Wolfgang Thierse kijkt geïrriteerd op. “Het is andersom: legt u mij maar uit waarom zo iemand in een liberaal land als Nederland succes heeft!” De prominente SPD’er en vice-voorzitter van de Bondsdag spreekt over extreemrechts, de verkiezingen en de DDR.

Rechtsextremisme is geen Duits, zelfs geen Oost-Duits fenomeen, zegt Thierse voorafgaand aan zijn lezing op het Duitsland Instituut Amsterdam in de reeks ‘Wendepunkte ‘49/’89’. “Het onderwerp ligt in Duitsland gevoeliger vanwege onze geschiedenis, het wordt nauwlettender in de gaten gehouden. En het is in Oost-Duitsland zichtbaarder en gewelddadiger. Maar het is bij ons niet anders dan elders in Europa.”

In een interview op Duitslandweb.nl deze maand zegt de Duitse onderzoeker Wilhelm Heitmeyer van de Universiteit Bielefeld dat een kwart van de Duitse bevolking ontvankelijk is voor rechtspopulistische ideeën. Thierse kent het onderzoek. “Er is inderdaad een stabiele groep die daar open voor staat. Maar dat zijn er niet zoveel als Heitmeyer zegt.”

Angst voor de toekomst

Dat extreemrechts vooral in Oost-Duitsland succes heeft, is volgens Thierse niet moeilijk te verklaren. “De voormalige DDR heeft een dramatische transformatie ondergaan. De levens van de mensen zijn ingrijpend veranderd. Dat heeft tot economische, sociale en morele problemen geleid. Mensen zijn bang voor de toekomst en daardoor ontvankelijker voor radicale parolen. Dat geldt nog eens extra voor jonge mensen.”

Extreemrechtse partijen spelen daar handig op in, maar Thierse ziet ze op korte termijn nog niet opereren in de landelijke politiek. In Duitsland moet een partij 5 procent van de stemmen halen om in het parlement zitting te mogen nemen. “De NPD gaat die 5 procent niet redden”, aldus de Oost-Duitse SPD'er.

Ook voor een rechtspopulistische partij als de PVV ziet Thierse in Duitsland geen mogelijkheid. “Wij zijn er door het fascisme van Hitler en de Tweede Wereldoorlog van doordrongen dat we nooit meer vreemdelingenhaat willen”, zegt de voormalige Bondsdagvoorzitter.

Onvrede

Maar rechtspopulisten als Geert Wilders en destijds ook Pim Fortuyn spreken in Nederland niet alleen angst voor de islam aan. Zij spelen ook in op een kennelijk steeds algemener heersend ongenoegen over de ‘gevestigde politiek’. Is in Duitsland zo’n onvrede niet aanwezig?

“In Duitsland is Die Linke de protestpartij”, zegt Thierse. “Ook zijn er mensen die uit onvrede met het beleid op de FDP stemmen. Maar Duitsers geloven niet in iemand als Wilders. Omdat ze niet geloven dat iemand anders het beter kan dan de partijen en de politici die we nu hebben. Ze weten dat het bedrijfsleven en geld de politiek bepalen, meer dan de politici. Het is in Duitsland common sense niet op extreemrechtse partijen te stemmen.”

Toch vindt Thierse dat de staat en de politiek een belangrijke rol hebben te vervullen bij de bestrijding van extreemrechts gedachtengoed. “Onderwijs is van grote invloed. De staat heeft de plicht mensen democratisch te vormen. Eerlijkheid en waarachtigheid zijn daarbij van groot belang, zeker tijdens de komende verkiezingscampagnes.”

Rode sokken

Maar niet alleen de politiek heeft hier een verantwoordelijkheid, zegt Thierse streng. “Vlakt u de invloed van de media niet uit! Die bepalen voor 80 procent wat mensen denken. Journalisten zijn onderdeel van het probleem omdat ze elk detail melden en daarmee stemming maken.”

Dat politici zelf ook meedoen in de stemmingmakerij geeft Thierse even later toe als hij spreekt over de komende verkiezingen. “De CDU zal wel weer een variant van de rode-sokken-campagne gaan voeren”, verzucht hij. Hij doelt op de christendemocratische campagne van 1994, waarin de CDU de neerbuigende term ‘rode-sokken-dragers’ gebruikte voor aanhangers van de PDS, de democratische opvolgerpartij van de communistische SED.

“Ze denken daar in het Westen nog steeds mee te scoren”, zegt Thierse. “Ook de liberale leider Westerwelle heeft het nog steeds over communisten. Het verbaast me dat het ze toch weer lukt, dat rood-rood (een coalitie van SPD en Die Linke, red.) nog steeds zo’n schrikbeeld is.”

Oost-Duits zelfbewustzijn

De manier waarop in Duitsland het debat over de DDR wordt gevoerd, ergert Thierse. “Degenen die de DDR veroordelen, zijn West-Duitsers. De geschiedenis van de DDR is niet alleen eigendom van de Oost-Duitsers. We willen juist níet alleen zijn, anders had de Muur wel kunnen blijven staan. Maar het oordeel over de DDR moet veel genuanceerder zijn dan het nu is”, zegt de van oorsprong Oost-Duitse politicus.

“Je moet een verschil maken tussen het DDR-systeem enerzijds en de mensen die er leefden anderzijds. Het systeem moet je veroordelen, en hard ook. Maar de biografieën van de mensen kún je niet veroordelen. Dat is oneerlijk. Als je dat doet, veroorzaak je bij die mensen een afweerreflex en drijf je ze regelrecht in de armen van Die Linke.”

“De DDR was niet alleen lafheid en verraad,” zegt Thierse vol vuur, “maar ook solidariteit en geestigheid. In het najaar van 1989 eisten we de vrijheid voor onszelf op. De vindrijkheid van de grappen waarmee we dat deden. De intelligentie van het protest. Dat was ongehoord. Zo vrolijk. En met zoveel moed.”

De val van de Muur was meer nog dan een gevolg van grote politiek een daad van burgermoed, zegt Thierse even later tijdens zijn lezing op het Duitsland Instituut. “Het waren de Oost-Duitsers die de straat op gingen. Het was een daad van zelfbevrijding. Dat is dé bron voor een Oost-Duits zelfbewustzijn. Dat kan het en dat moet het zijn.”

Marja Verburg is redacteur van het Duitslandweb

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3313/duitsers-geloven-niet-in-rechtspopulisten>